

Riikka Ylikoski

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN MERKITYS
LASTENTARHANOPETTAJAN TYÖSSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma
2018

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN MERKITYS LASTENTARHANOPETTAJAN TYÖSSÄ

Ylikoski, Riikka
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Toukokuu 2018
Sivumäärä: 41
Liitteitä: 3

Asiasanat: varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, pedagogiikka, toimintakulttuuri

---

Tutkimuksellisen opinnäytetyöni aiheena oli varhaiskasvatussuunnitelman merkitys lastentarhanopettajan työssä päiväkodissa. Tavoitteena oli selvittää teorian ja lastentarhanopettajien haastatteluiden kautta, minkä merkityksen he antavat varhaiskasvatussuunnitelmalle. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Koivulan päiväkodin kanssa.

Opinnäytetyön taustalla oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uusiminen ja niiden käyttöönotto elokuussa 2017. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen henkilöstöä oikeudellisesti velvoittava asiakirja. Aiemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteet oli vain suositus, jota noudatettiin. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat kokonaisuus, johon kuuluvat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Yhdessä nämä määrittävät varhaiskasvatuksen suunnittelua, järjestämistä ja kehittämistä.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa teemahaastattelun keinoin tutkittiin lastentarhanopettajien mielipiteitä ja kokemuksia varhaiskasvatussuunnitelman merkityksestä heidän työssään. Ennen haastatteluiden toteuttamista perehdyttiin aiheeseen liittyvään teoriaan sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelmaan. Haastatteluihin valikoitui neljä lastentarhanopettajaa. Haastattelut toteutettiin toukuussa 2018.

Opinnäytetyöni on ajankohtainen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön päiväkodeissa toimintavuoden 2017–2018 alussa. Tutkimus ajoittui toimintavuoden loppuun, jolloin lastentarhanopettajilla oli käytännön kokemus uuden varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta. Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen tuli työkentällä pohtiessani varhaiskasvatussuunnitelmaa. Halusin selvittää, mitä lastentarhanopettajat ajattelevat siitä.

Opinnäytetyön tuloksissa kävi ilmi, että lastentarhanopettajat pitävät varhaiskasvatussuunnitelmaa tärkeänä työvälineenä, ja sen käyttö on muuttunut varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisen myötä. Lastentarhanopettajille tärkeää varhaiskasvatussuunnitelman noudattamisessa oli tiimityöskentely, pienryhmätoiminta ja osallisuuden toteuttaminen.

THE IMPORTANCE OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE CURRICULUM TO KINDERGARTEN TEACHER'S WORK

Ylikoski, Riikka

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Service

May 2018

Number of pages: 41

Appendices: 3

Keywords: early childhood education and care curriculum, kindergarten teacher, pedagogy, working culture

---

The purpose of this thesis was to study the importance of early childhood education and care curriculum to kindergarten teacher's work in day care. The object was to study with the theory and interviews of kindergarten teachers, what is the significance of early childhood education and care curriculum. Thesis was made in cooperation with Koivula's day care center in Pori.

Thesis was based on the renewed National Core Curriculum for ECEC, which stands for early childhood education and care. The Core Curriculum for ECEC was brought into use in August 2017. It is compulsory from that day on. Before it has been only a recommendation that were to follow. Curricula for ECEC make a unity that contains the National Core Curriculum for ECEC, local curriculum for ECEC and child's curriculum for ECEC. Together they guide the planning, providing and developing of ECEC.

The thesis is a qualitative study. It was based on the theme interviews of kindergarten teachers. The interview was to find out kindergarten teacher's opinion and experience about the ECEC curriculum. The main question was, what is the meaning of it. Before the interviews took place, there were theory and documents to be examined. Documents were the National Core Curriculum for ECEC, the local curriculum for ECEC in Pori and the plan of action in Koivula's day care center. The interviews were made with four kindergarten teachers in May 2018.

This thesis is topical. The National Core Curriculum for ECEC was brought into use in the beginning of the year of activity of 2017–2018. The study took place in the end of the year of activity. At the time the kindergarten teachers already had the experience of the new curricula for ECEC. The study was based on my interest in the field of work. As I become a kindergarten teacher, I wanted to find out, what the kindergarten teachers think about the curriculum of ECEC.

Results of the thesis were that the kindergarten teachers consider the early childhood and care curriculum an important instrument. How it has been used has changed over the reform. Kindergarten teachers consider team work, small group activity and participation valuable.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUS	6
2.1	Toimintakulttuuri päiväkodissa	7
2.2	Pedagogiikka.....	9
2.2.1	Pedagogiikan toteuttaminen	11
2.2.2	Oppimisen alueet	12
2.2.3	Pedagoginen dokumentointi	15
2.2.4	Pedagogiikan arviointi.....	16
3	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	17
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	17
3.2	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	18
3.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	20
4	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	22
4.1	Opinnäytetyön tausta sekä teoreettinen viitekehys	22
4.2	Opinnäytetyön työelämäyhteys	24
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
5.1	Matkalla opinnäytetyöhön	25
5.2	Teemahaastattelu.....	25
5.3	Sisällönanalyysi	27
5.4	Tutkimuksen luotettavuus	28
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	29
6.1	Lastentarhanopettajan työ	29
6.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	31
6.2.1	Toimintakulttuuri.....	31
6.2.2	Toimintakulttuurin muutos	32
6.2.3	Pedagogiikka... ..	33
6.2.4	Osallisuus ja pienryhmätoiminta	33
6.2.5	Arviointi.....	35
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8	POHDINTA.....	38
	LÄHTEET.....	40
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tutkin opinnäytetyössäni varhaiskasvatussuunnitelmaa, koska minua kiinnostaa sen merkitys lastentarhanopettajan työssä. Mielenkiintoni taustalla on yli puolen vuoden työkokemus lastentarhanopettajan työstä sekä erityisesti uusittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Tutkimukseni käsittelee yhden porilaisen päiväkodin, Koivulan päiväkodin, neljän lastentarhanopettajan näkemyksiä varhaiskasvatussuunnitelman merkityksestä. Lisäksi käsitelen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden käyttöön-ottoa Porissa Koivulan päiväkodissa. Opinnäytetyöni antaa muille päiväkodeille tärkeää tietoa varhaiskasvatussuunnitelman merkityksestä, käyttökokemuksista sekä laaja-alaisesta käytöstä. Jatkossa lyhennän varhaiskasvatussuunnitelman sanalla vasu.

Yksi suurimmista uuden vasun perusteiden tuomista muutoksista on se, että vasu on velvoittava. Käytännön työssä se tarkoittaa, että vasun mukaiseen toimintaan on jokaisen varhaiskasvatuksen henkilöstön sitouduttava. Vasua ei tule enää ajatella pelkkänä suosituksena. Se asettaa selkeät tavoitteet laadukkaan varhaiskasvatuksen suunnittelu- miselle, toteuttamiselle, arvioimiselle ja kehittämiseksi. (Ahonen 2017, 8–11.) Vasun perusteet 2016 tuli voimaan 1.8.2017, joten aihe on erittäin ajankohtainen.

Opinnäytetyöni aihe on minulle tärkeä. Olen aloittanut alalla eräänlaisessa murrok- sessa, ja tällä hetkellä työskentelen integroidussa erityisryhmässä. Tästä syystä pidän erityisen tärkeänä tutustua muiden alan ammattilaisten kokemuksiin vasun käytöstä. Avoin keskustelu lastentarhanopettajien keskuudessa on tärkeää alan liikkuvuuden (muutoksien, tehtävänimikkeiden muuttumisen, kehityksen) kannalta, jotta varhais- kasvatus on mahdollisimman laadukasta, läpinäkyvää sekä lapsen etua palvelevaa. Mi- nusta on lisäksi erittäin tärkeää, että lastentarhanopettajat pitävät yhtä varhaiskas- vatuksen kentällä. Kun käytännöt ovat samanlaisia, on tiimityöskentely mahdollisimman laadukasta.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus päivähoidossa on hoitoa, kasvatusta ja opettamista, joita ammattihenkilöt eli varhaiskasvattajat toteuttavat (Mahkonen 2016, 15–17). Sillä tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kokonaisuutta, jossa pedagogiikka erityisesti painottuu. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, yksityiskodissa tai kodinomaisessa hoitopaikassa eli perhepäiväkodissa. (Heinonen ym. 2016, 21.) Varhaiskasvatuksessa on lainmukaisena tavoitteena muun muassa jokaisen lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen, oppimisen edellytysten tukeminen, monipuolisen pedagogisen toiminnan järjestäminen ja positiivisten oppimiskokemusten luominen sekä kehittävän, oppimista edistävän, terveellisen ja turvallisen varhaiskasvatusympäristön varmistaminen (Varhaiskasvatuslaki 36/1973, 2 a §).

Lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimuksena on lain mukaan vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto lastentarhanopettajan koulutuksella tai sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi AMK), johon on sisältynyt riittävästi varhaiskasvatuksen opintoja (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005, 7 §). Varhaiskasvatuksessa sovelletaan edelleen kumottua kelpoisuuslakia (272/2005) lastentarhanopettajan ja muun varhaiskasvatuksessa toimivan henkilöstön kelpoisuusvaatimukseen (Varhaiskasvatuslaki 36/1973, 4 a §). Asetuksella lasten päivähoidosta (239/1973, 6 §) määrätään, että päiväkodissa on oltava hoito- ja kasvatustehtävissä vähintään joka kolmannella työntekijällä edellä mainitun kelpoisuuslain mukainen pätevyys. Lisäksi päiväkodissa on oltava asetuksen (239/1973, 6 §) mukaisen ammatillisen koulutuksen kelpoisuuden omaava lastenhoitaja. Asetus lasten päivähoidosta määrää myös lapsiryhmän suhdeluvusta työntekijöiden ja lasten kesken.

Lastentarhanopettajan on tehtävä työtään varhaiskasvatuksessa niin vasun perusteiden, paikallisen vasun kuin lapsen henkilökohtaisen vasun mukaisesti. Tämän lisäksi häntä ohjaavat lait kuten varhaiskasvatuslaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, lastensuojelulaki sekä julkisuuslaki. 1.8.2017 lähtien vasu on lastentarhanopettajaa velvoittava ja sitova työväline. Vasun perusteiden velvoittavuus ja sitovuus tarkoittaa, että vasun perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys

ja näin se on oikeudellisesti velvoittava (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8). Lastentarhanopettajan työaikaan kuuluu suunnittelu-aikaa 13% työajasta eli 5 tuntia viikossa, jonka aikana muun muassa suunnitellaan varhaiskasvatuksen toimintaa ja laaditaan vasuja. Suunnittelu-aikaa on toukokuussa 2018 voimaan tulleen työehtosopimuksen myötä lisätty 5 prosenttiyksikköä.

Vasun perusteissa nostetaan esiin seuraavia teemoja, joita tuon myös opinnäytetyön luvuissa 2.1–2.2 esiin. Opinnäytetyön haastattelut tehdään neljän lastentarhanopettajan kanssa, ja haastattelut perustuvat näihin teemoihin.

2.1 Toimintakulttuuri päiväkodissa

Vasun perusteissa (2016) tähdätään toimintakulttuurin yhtenäistämiseen eli tavoitteena on jokaisen suomalaisen varhaiskasvatusyksikön toimiminen yhtenäisten arvojen ja pedagogisten linjausten mukaisesti. Toimintakulttuuriin vaikuttavat aiemmat tavat toimia työssä, ja siihen ovat vaikuttaneet niin kieli, koulutus, kulttuuri ja historia. Toimintakulttuuri uudistuu koko ajan, ja vasun perusteet ohjaavat sen jatkuvaan kehittämiseen ja arvioimiseen. (Ahonen 2017, 60–61.)

Varhaiskasvatuksessa on ennen vasun perusteita ollut erilaisia orientaatioita, joihin toimintakulttuuri on perustunut. Nykyisen toimintakulttuurin laadukkaammaksi kehittämiseksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten on opittava uutta ja pystyttävä kyseenalaistamaan omia ajattelutapojaan. (Karila 2016, 43.)

Toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa on kokonaisuus, joka muodostuu muun muassa arvoista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, yhteistyön eri muodoista, vuorovaikutuksesta, henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta sekä johtamisrakenteista ja -käytännöistä. Toimintakulttuurilla on merkittävä vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun, ja se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 28.)

Porin kaupungin vasussa (2017, 16) toimintakulttuuria kuvataan historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuneeksi tavaksi toimia. Toimintakulttuuri muodostuu yhteisön

vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksessa esimiesten vastuulla on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehitykselle ja arvioinnille Porin kaupungin yksiköissä. Tavoitteena on, että toimintakulttuuri eli yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Porissa tämä tuodaan näkyväksi määrittelemällä yksikkökohtaisesti toimintasuunnitelmissa keinot, joilla havainnoidaan ja arvioidaan toimintakulttuuria. Porissa toimintasuunnitelmaan kirjataan myös, miten henkilöstö, vanhemmat sekä lapset osallistuvat toimintakulttuurin suunnitteluun ja kehittämiseen.

Porissa pyritään koko ajan kehittämään toimintakulttuuria. Toimintakulttuurin kehittämiseen keskitytään oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustavan yhteisön kautta. Niin työntekijöitä kuin lapsia kannustetaan oppimaan, kokeilemaan uusia toimintatapoja sekä jakamaan mielipiteitä ja tunteitaan. Toimintakulttuuriin kuuluu eheä vuorovaikutus henkilöstön, huoltajien ja lasten kesken. Yhteisössä on tärkeää turvallisuus, kunnioitus sekä arvostus heidän jokaisen välillä. Porissa toimintakulttuurin tavoitteena on edistää osallisuutta lasten, henkilöstön ja huoltajien kanssa. Tärkeää on saada heidät osallistumaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Yhteisössä kiinnitetään huomiota myös kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin sekä fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Kehittämisen edellytyksenä on laadukas johtaminen sekä ammattitaitoinen henkilöstö. (Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 16–19.)

Toimintakulttuuriin kuuluu olennaisesti myös oppimisympäristö, joka tarkoittaa esimerkiksi ergonomisia välineitä, monipuolisia tiloja, käytäntöjä sekä yhteisöjä, jotka kaikki tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Porissa Sivistyslautakunnan hyväksymän varhaiskasvatuksen tilasuunnitelman mukaan varhaiskasvatuksessa taataan lapsille ja henkilöstölle turvallinen sekä terveellinen toimintaympäristö. Yksikköjen toimintasuunnitelmissa kerrotaan myös, miten lapset huomioidaan oppimisympäristöjä tehdessä. Toimintakulttuuri on lisäksi yhteistyötä, jota tapahtuu niin henkilöstön, huoltajien kuin monialaisen verkoston kanssa. Lähes kaikissa yksiköissä on käytössä Muksunetti-sovellus, jota hyödynnetään viestinnässä. (Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 19–21.)

Parrila ja Fonsén (2016, 66–69) kirjoittavat toimintakulttuurin näkyväksi tekemisen tärkeydestä. Erityisesti varhaiskasvatuksen toiminnan arvioimisen kannalta on tärkeää,

että toimintakulttuurin käytännöt ovat konkreettisesti näkyviä. Toimintaa on helpompi arvioida, kun on jotain konkreettista arvioitavaa, eikä yhteisön yhdessä pohtimia visioita. Toimintakulttuurin näkyvyyden lisäämiseksi on tärkeää, että tavoitteista käydään aktiivista keskustelua, arvioimista sekä itsenäistä reflektointia eli omien kokemusten pohtimista uusien näkökulmien löytämiseksi.

Varhaiskasvattajien tavoitteessa tukea lasten osallisuutta on haasteena lasten eritasoiset taidot. Kasvattajan täytyy olla alati herkkänä huomaamaan lapsen valmiudet osallisuuteen. Jos lapsella ei ole esimerkiksi riittävästi kykyä ilmaista itseään, on vaikeaa vuorovaikutuksen kautta selvittää lapsen valintoja. Tällainen tilanne vaatii kasvattajalta erityistä sitoutuneisuutta osallisuuden mahdollistavaan toimintakulttuuriin. (Kettukangas, Heikka & Pitkäniemi 2017, 173.) Osallisuuden on oltava osa päiväkodin toimintakulttuuria, jotta se voi todella toteutua (Kangas & Brotherus 2017, 202).

2.2 Pedagogiikka

Pedagogiikka kuvaa institutionaalista varhaiskasvatusta ja tavoitteellista, suunnitelmallista oppimista päiväkodissa (Heinonen ym. 2016, 22). Kunnassa tai muussa instituutiossa järjestettävän varhaiskasvatuksen on siis sisällettävä tavoitteellista pedagogiikkaa. Se muodostuu arjen pienistä pedagogisista hetkistä, kuten esimerkiksi kevään merkkien huomaamisesta ja yhdessä lasten kanssa vuodenaikojen pohtimisesta (Ahonen 2017, 137). Pedagogiikassa on keskeistä lapsilähtöisyys, osallisuus sekä pienryhmätoiminta (Parrila & Fonsén 2016, 71).

Pedagogiikan toteutuminen vaatii perusteellista suunnittelutyötä. Ahonen (2017, 133) kuvaa, miten varhaiskasvatusta on yleisesti kuvattu tuokiokeskeiseksi. Kritisoinnin taustalla on pitkä toimintakulttuuri, jossa toiminta on ollut aikuislähtöistä. Aikuislähtöinen suunnittelu ehkäisee lasten osallisuutta, jota uusi vasun perusteet nimenomaan korostaa. Lasten osallisuutta on myös se, että lapset otetaan mukaan pedagogisen toiminnan suunnitteluun. Tämä ei tarkoita, että lapset suunnittelevat toimintaa itsenäisesti, vaan aikuiset keskittyvät pedagogisen toiminnan suunnitteluun oikeasti lapsilähtöisesti ja lasten mielipiteet ja kokemukset huomioiden. Lapset ovat aktiivisessa roolissa osallistumassa suunnittelutyöhön.

Pedagoginen viitekehys vasun perusteissa kuvaa varhaiskasvatuksen toimintaa kokonaisvaltaisesti. (Kuva 1.) Pedagoginen toiminta tapahtuu lasten ja varhaiskasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa sekä varhaiskasvatuksen yhteisessä toiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.) Kokonaisvaltaisuuteen kuuluu lapsia motivoiva työote unohtamatta pedagogista tavoitetta. Kokonaisvaltaista toimintaa on lapsen monipuolisen kehityksen huomioiminen erilaisten taitojen harjoittelun kautta. Siinä huomioidaan myös paikallinen toimintakulttuuri. (Ahonen 2017, 134.)

Kuva 1. Pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016)

2.2.1 Pedagogiikan toteuttaminen

Vasun perusteet (2016) määrittää tiukasti esimerkiksi varhaiskasvatuksen tavoitteista. Lapsen henkilökohtaisessa vasussa määritellään tavoitteet pedagogiselle toiminnalle. Lastentarhanopettajan tehtävä on suunnitella päiväkodin pedagoginen toiminta niin, että se vastaa lasten vasuihin kirjattuja tavoitteita. Esimerkiksi tuokiot päiväkodissa suunnitellaan niin, että niillä on jokin pedagoginen tavoite – Lapsi esimerkiksi oppii tuokion aikana tunnetaitoja tai itseilmaisua. Tuokioiden toteuttamisessa on kuitenkin pystyttävä joustamaan lasten ehdoilla. (Ahonen 2017, 134.) Heinonen ym. (2016, 25) kirjoittavat myös lapsen varhaiskasvatuspäivän muodostumisesta, joka sisältää monipuolisesti erilaisia aktiviteetteja, jotka lastentarhanopettaja on etukäteen pedagogisesti suunnitellut. Aktiviteeteilla tarkoitetaan toimintaa kuten leikkiä, ulkoilua, liikuntaa, ruokailua ja eri perushoidon tilanteita.

Esimerkiksi integroidussa erityisryhmässä ennakoidaan paljon arkisia tilanteita. Aamupiiri on pedagoginen tuokio, jossa käydään rutiinien mukaisesti lapsille tärkeitä asioita. Työntekijän tehtävä on pystyä havainnoimaan lapsia joka tilanteissa. Toisinaan aamupiirin taustalla voi olla laajat pedagogiset suunnitelmat, mutta lasten väsymys tai muu omaehtoisuus voi rajoittaa toiminnan toteuttamista. Tällöin joustetaan ja kuunnellaan lapsia. Ahonen (2017, 135) toteaa, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten ammattitaito mitataan juurikin heidän heittäytymiskyvyssään.

Varhaiskasvatuksessa on yhä enemmän pyritty toteuttamaan pienryhmäpedagogiikkaa. Vaatimukset suunnitella pedagogista toimintaa jokaisen lapsen yksilölliset tavoitteet huomioiden ovat haasteellisia. Esimerkiksi sen takia pienryhmätoiminta on vakiintunut päiväkotien toimintakulttuuriin. Pienryhmissä toimimalla lasten havainnointi on yksityiskohtaisempaa, ja lapset saavat yksilöllistä huomiota paljon enemmän. Koska lapset ovat sekä keskenään että tavoitteiltaan erilaisia, antaa pienryhmätoiminta mahdollisuuksia toimia pedagogisesti tavoitteellisesti. (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2016, 55–56.) Ihanteellinen pienryhmäkoko on 3–5 lasta. Esimerkiksi integroidussa erityisryhmässä kiinnitetään paljon huomiota ryhmien muodostamiseen. Lasten välisen dynamiikka huomioidaan ja heidän välisiä vuorovaikutussuhteita pyritään vahvistamaan kiinnittämällä huomiota kokoonpanoihin. Pienryhmät vaihtelevat, mutta tarvittaessa yksi ryhmä voi pysyä pitkään samana. Koetaan tärkeänä, että työntekijät

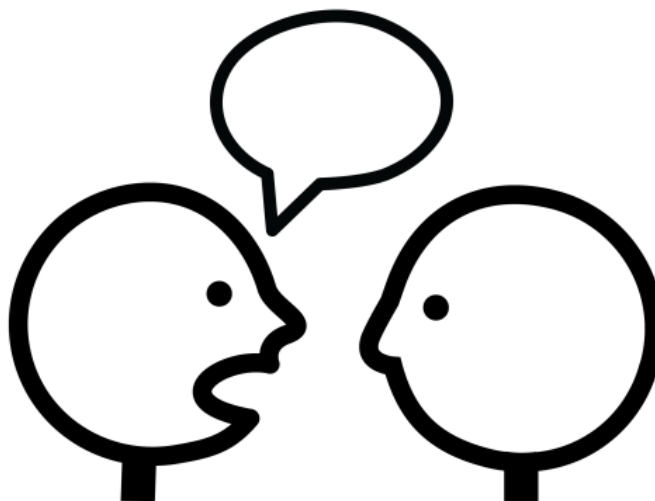
ja lapset vaihtelevat lapsiryhmän pienryhmissä. Näin jokainen työntekijä pystyy havainnoimaan kaikkia lapsia ja muodostamaan läheisen suhteen heihin.

2.2.2 Oppimisen alueet

Varhaiskasvatuksessa pyritään huomioimaan jatkumo esiopetukseen. Jatkumo on toteutettu niin, että sekä vasun että esiopetussuunnitelman perusteissa on samat oppimisen alueet: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueita on toteutettava varhaiskasvatuksen toiminnassa lapsilähtöisesti lapsia osallistaen. Oppimisprosessi on kokonaisuus, joka muodostuu tavoitteiden asettamisesta, ajattelusta, ymmärtämisestä sekä soveltamisesta. Kokonaisuuden hahmottaminen ja toteuttaminen vaativat lastentarhanopettajalta vahvaa ammatillista työotetta sekä ongelmanratkaisutaitoja. (Ahonen 2017, 163–164.)

Vasun perusteissa kuvataan oppimisen alueet yksityiskohtaisesti. Ne muodostavat pedagogisen toiminnan keskeiset tavoitteet eli määrittävät lastentarhanopettajan toiminnan teemoja. Lastentarhanopettajien toimintatavat vaihtelevat paljon, mutta lasten kehityksen ja oppimisen edistämisestä on huolehdittava. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39–40.)

Koska varhaiskasvatuksen tehtävänä on muun muassa vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien kehittymistä, vasun perusteissa on painotettu kielen monipuolista opetusta kehityksen tueksi. Lastentarhanopettajan on kuitenkin huomioitava lasten yksilöllisyys: Lapset oppivat kielelliset taidot hyvin eri vaiheissa toisiinsa verrattuna. Kielen taidoissa on toimittava sensitiivisesti lasta havainnoiden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40–41.) Käytännön toiminnassa lastentarhanopettajan on sanoitettava mahdollisimman paljon sekä omaa että lasten toimintaa. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota kehonkieleen. Sanat eivät aina ole tarpeeksi, jolloin on mahdollista ottaa kuvaviestintä tueksi. (Kuva 2). Kuvallisesta tuesta hyötyvät varhaiskasvatuksessa kaikki, joten sitä kannattaa hyödyntää toiminnassa monipuolisesti. (Ahonen 2017, 169–172.)

Kuva 2. Kuvaviestintä on tärkeä menetelmä esimerkiksi tukea tarvitsevien lasten kanssa kommunikoimisessa. (Papunetin kuvapankki 2018.)

Vasun perusteissa ilmaisu eritellään musiikilliseen, kuvalliseen sekä sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lapsen ilmaisun kehittymistä. Sen tehtävä on lisäksi tutustuttaa lapset taiteisiin ja kulttuuriperintöön. Ilmaisulla on tärkeä merkitys, ja sen avulla lapsi oppii jäsentämään ja tulkitsemaan ympäristöä. Myös tunnetaitojen oppimisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa positiivisia kokemuksia tavoitteellisen ilmaisun kautta: Esimerkiksi erilaisten draaman keinoin voidaan harjoitella eettisiä teemoja turvallisella ja lempeällä otteella. Ilmaisutaito on erittäin laaja osa-alue varhaiskasvatuksessa ja sen monet muodot tukevat moniaistisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Ahonen 2017, 193–195.)

Musiikkikasvatuksen ja musiikillisen ilmaisun kuten kaikkien ilmaisun teemojen tavoitteena on ennen kaikkea tuottaa kyseisen ilmaisun kokemuksia lapsille varhaiskasvatuksessa. Lisäksi musiikki-ilmaisussa lapsia tutustutetaan eri ääniin, soittimiin, musiikin tahdissa liikkumiseen sekä kannustetaan pohtimaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita. Keinoja näihin on rajattomasti. Vasun perusteet kannustavat musiikki-ilmaisun elämyksellisyyden esille tuomiseen. (Ahonen 2017, 199–201.)

Kuvallinen ilmaisu voi olla esimerkiksi kuvataiteen tuottamista monipuolisesti, teosten luomista, teoksiin tutustumista ja esittelemistä sekä väreihin, muotoihin ja materiaaleihin tutustumista. Tavoitteena on lapsen monipuolinen kuvallisen ilmaisun sekä visuaalisen kulttuuriperinnön kehittyminen. Ahonen kannustaa pohtimaan lasten

osallisuuden lisäämistä myös kuvailmaisussa. Hän kritisoi mallioppimista eli tietyn, työntekijän valmiiksi päättämän mallin asettamista esimerkiksi askartelutöissä, jolloin jokainen lapsi tuottaa samanlaisen teoksen. Mallioppimisen sijaan hän tekisi yksilöllisesti ja lasten osallisuutta korostaen askartelutöitä. Tällöin lapsi saisi itse päättää materiaalit ja lapsen itsestä lähtöisin olevien tunteiden ja ajatusten pohjalta kuvallisen tuotoksen. (Ahonen 2017, 208–209.)

Ilmaisutaidon osa-alueeseen kuuluvat sanallinen ja kehollinen ilmaisu. Ilmaisua voidaan toteuttaa lapsilähtöisesti draaman keinoin niin spontaanisti kuin suunnitellusti. Tärkeää sanallisessa ja kehollisessa ilmaisussa on positiivinen kokemus, jonka lapsi kokee saavansa muilta päiväkodin lapsilta sekä luotettavilta aikuisilta. (Ahonen 2017, 195.) Aikuisten rooli sanallisessa ja kehollisessa ilmaisussa on esimerkillinen. Lapsikin havainnoi paljon ympäristöään ja ottaa haltuunsa siinä esiintyviä toimintamalleja. Onkin tärkeää kiinnittää huomiota omaan toiminnanohjaukseen ja -ilmaisuun positiivisten mallien jakamiseksi.

Ympäristöä pohditaan myös ilmaisun yhteisöllisessä osa-alueessa. Varhaiskasvatus on lapselle tärkeä sosiaalinen ympäristö, jossa hän kasvaa, kehittyy ja oppii. Päiväkodin toimintakulttuurilla on tässä osa-alueessa suuri merkitys, sillä se määrittelee läheisesti lapsen ympäristöä päiväkodissa. ”Minä ja meidän yhteisömme” pyrkii kehittämään lapsen eettisen ajattelun taitoja, huomioimaan katsomuskasvatuksen roolin sekä kiinnittämään huomiota niin historian, nykyhetken kuin tulevaisuuden tarkasteluun. Lisäksi siihen kuuluu mediakasvatus, joka on lasten mediataitojen kehittämistä. (Ahonen 2017, 222–241.)

Varhaiskasvatuksessa aikuisten tehtävä on luoda lapsille erilaisia mahdollisuuksia itse havainnoida ja ymmärtää ympäristöään. Mahdollisuuksia luodaan niin matemaattisen ajattelun kuin ympäristö- ja teknologiakasvatuksen ulottuvuuksissa. Erityisesti matemaattisen ajattelun ulottuvuudessa on hyvin yksilöllisiä eroja lasten kehitysvaiheissa ja kiinnostuksen kohteissa. Näiden ulottuvuuksien on kuitenkin tarkoitus olla hyvin arkilähtöistä päiväkodissa kuten liikuntaleikeissä hyppääminen viisi kertaa tai hiekkakakkujen laskeminen ulkona. Ympäristökasvatus puolestaan voi olla lähiluontoon tutustumista ja siellä tarvittavien taitojen kuten roskien keräämisen opettelua. Teknologikasvatuksen tavoitteena on ohjata lapsia tutkimaan ympäristössään esiintyviä

tekniisiä mahdollisuuksia kuten tiedonhakua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44–46.)

Viimeinen oppimisen osa-alue ”Kasvan, liikun ja kehityn” kattaa liikkumisen, ruokakasvatuksen, terveyden ja turvallisuuden ulottuvuudet. Näiden perushoidon teemojen on kuitenkin vasun perusteiden mukaan oltava myös pedagogisesti painottuneita. Liikuntaan tai ruokailuun keskitytään laajasti tavoitteisiin perehtyen. Ahonen kannustaa kyseenalaistamaan omia toimintatapojaan ja asettamaan tavoitteita omalle pedagogiselle toiminnalleen. Hän kysyy: ”Tuemmeko esimerkiksi lasten tarvetta kokeilla ja tutkia osana liikunta- tai ruokakasvatustamme riittävästi vai etenemmekö pääsääntöisesti vanhojen tuttujen rutiineiden mukaisesti?” (Ahonen 2017, 270.) Ahosen kysymys rohkaisee päiväkodin työntekijöitä pohtimaan muun muassa liikunnan teemaa päiväkodissa. Ovatko esimerkiksi lasten liikuntavälineet lasten saatavilla. Pohdintaan voidaan liittää myös yleinen kysymys: Saako sisällä juosta? Uuden vasun myötä on perusteltua pohtia yhdessä tiimin kesken, miten he asiat kokevat.

2.2.3 Pedagoginen dokumentointi

Pedagogiikkaan kuuluu pedagoginen dokumentointi, joka keskittyy perinteisen dokumentoinnin sijaan muun muassa lapsen ajatteluun, toiveisiin, haaveisiin, pelkoihin, voimavaroihin ja haasteisiin. Näiden lapsesta tehtyjen havaintojen perusteella luodaan vasuun yhteistyössä varhaiskasvattajien ja huoltajien kesken tavoitteet ja toimintatavat kasvatukselle päiväkodissa. (Rintakorpi 2016, 153.)

Lastentarhanopettaja on varhaiskasvatuslain (36/1973, 7 a §) mukaan vastuussa lasten vasujen tekemisestä. Lasten vasujen kirjoittaminen ja arviointi ovat kaksi tärkeää osaa pedagogisessa dokumentoinnissa. Erityisesti pedagogisen dokumentoinnin avulla varhaiskasvatus tuodaan näkyväksi. Se voi olla kirjallisten havaintojen lisäksi esimerkiksi kuvamateriaalia, äänitteitä, tiedostoja tai lasten piirroksia. (Ahonen 2017, 141–142.) Integroidussa erityisryhmässä lapsille on toiminnan ohjauksen kannalta tärkeää saada konkreettisesti nähdä esimerkiksi viikko-ohjelma. Tällaisen ryhmän arjessa korostuu kuvien käyttö toiminnan tukena.

Myös havainnointi on pedagogista dokumentointia. Lastentarhanopettajan kannattaa kirjata tekemiään havainnointeja lapsesta, jotka saadaan tietoisesti keskittymällä lapseen. Ahonen kritisoi esimerkiksi lapsen havainnoimista askarteluvalmistelun aikana, jolloin lastentarhanopettajan keskittyminen jakautuu sekä omaan toimintaan että lapsen tekemiseen. Havainnointi vaatii sitoutumista. Havainnoinnin lisäksi Ahonen nostaa esiin lasten haastattelut, joita voidaan toteuttaa hyvin monipuolisesti. Lasta haastatellaan saadaan selville hänelle yksilöllisesti tärkeitä asioita sillä hetkellä. Haastattelut dokumentoimalla voidaan ottaa lasten ajatukset ja toiveet huomioon varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelemiseksi. (Ahonen 2017, 143–147.)

Rintakorpi (2016, 155) kirjoittaa pedagogisen dokumentoinnin vaikeudesta. Laadusta dokumentointia rajoittaa ajan puute, koska pedagoginen dokumentointi vaatii sitoutumista. Se vaatii myös usein elektronisten laitteiden käyttämistä ja niiden käytön opettelemista. Rintakorpi pohtii pedagogisen dokumentoinnin olevan filosofia. Omia toimintatapoja on reflektoitava yhdessä muiden kasvattajien kanssa ja pedagogisen keskustelun ylläpitämiseen sekä avoimeen ajatustenvaihtoon on koko työyhteisön sitouduttava.

2.2.4 Pedagogiikan arviointi

Pedagogiikkaa on arvioitava varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseksi. Vasujen seuranta, arviointi ja kehittäminen ovat keinoja sen toteutumiseksi. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on säännöllisesti seurata ja arvioida vasuja päättämällä tavalla. Tuloksista tulee tiedottaa paikallisesti niin huoltajia kuin varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Vasun perusteissa kirjataan henkilöstön itsearvioinnin tärkeydestä varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Perusteiden lisäksi arvioinnista määrätään varhaiskasvatuslaissa, ja se koskee lasten vasujen toteutumisen arviointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 60–61.) Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaalialan opetussuunnitelman mukaan opiskelijaa tuetaan koulutuksessa oman ammatillisuuden kriittiseen, reflektoiivaan ja itseohjautuvaan pohdintaan (Satakunnan ammattikorkeakoulu 2018). Erityisesti sosionomikoulutuksen saaneella lastentarhanopettajalla on erittäin hyvät edellytykset pedagogiseen itsereflektioon koulutuksensa ansiosta.

Varhaiskasvatuksessa on aiemminkin pyritty arvioimaan paljon. Arviointi on tällöin keskittynyt vain lapsen taitoihin eikä pedagogiseen toimintaan, johon se uuden vasun perusteiden myötä keskittyy. Arvioinnin on oltava sekä suunnitelmallista että säännöllistä. Tämän on toteuduttava jokaisella varhaiskasvatussuunnitelman kolmella tasolla, jotka ovat Ahosen mukaan valtakunnallinen vasun perusteet, paikallinen vasu sekä lapsen henkilökohtainen vasu. (Ahonen 2017, 14, 290–291.)

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Varhaiskasvatustalainsäädäntö täsmentää erityisesti huoltajien ja lapsien ottamista mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun. Puhutaan heidän osallisuudesta. Aiemmin huoltajien osallisuus on rajoittunut lapsen henkilökohtaisen vasun laadintaan, mutta nyt huoltajat ja lapset halutaan tuoda osallisiksi koko varhaiskasvatusprosessiin. (Karila 2016, 35.)

Hujala ja Fonsén kritisoivat aiempaa vasukäytäntöä, jossa vasun laatimista ja sen merkitystä ei ole tuotu tarpeeksi hyvin huoltajien tietoisuuteen. He kirjoittavat, että huoltajien ja henkilöstön arviot vasun tärkeydestä eroavat paljon. Positiivista on, että tutkimusten mukaan henkilöstö pitää vasua tärkeänä ja vasu on otettu hyvin haltuun. Huoltajille vasun merkityksellisyys ei kuitenkaan ole näyttäytynyt. (Hujala & Fonsén 2016, 324.) Tämyntyyppinen kritisointi todistaa varhaiskasvatuksen näkyväksi tekemisen tärkeyttä. Jotta varhaiskasvatus olisi näkyvää muillekin kuin varhaiskasvatuksen työntekijöille, tarvitaan pedagogisia dokumentteja kuten vasuja.

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun perusteiden tehtävä on tuoda varhaiskasvatustalain asettamat tavoitteet opetussuunnitelmallispedagogisiksi asiakirjoiksi. Tehtävänä on myös ohjata varhaiskasvatuksen järjestäjää ja toimintayksiköitä toteuttamaan lain tavoitteita. (Karila 2016, 35.) Nämä asiakirjat ovat vasuja. Konqvist (2016, 29)

kirjoittaa vasujen tarkoitusten olevan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelun välineitä. Vasut auttavat lapsiryhmän toiminnan suunnittelua, vuorovaikutusta lapsen kanssa sekä vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Vasu laaditaan, jotta varhaiskasvatuslain asettamia tavoitteita pystytään tavoittelemaan, dokumentoimaan sekä arvioimaan.

Vasun perusteet luo yhtenäisen perustan varhaiskasvatukselle (Ahonen 2017, 17). Perusteet on laadittu yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on lasten kasvu-ympäristön sekä varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Vasu on uudistuksen myötä muuttunut erityisesti yksityiskohtaisemmaksi. Se määrittelee entistä tarkemmin keinoja toteuttaa varhaiskasvatusta. Vasun perusteet eivät enää rakennu orientaatiokeskeisesti. Aiemmin vasun sisältö perustui kuuteen eri orientaatioon, mutta uudistettu vasu keskittyy oppimisen osa-alueisiin. Tämän on tarkoitus tukea yhtenäisen toimintakulttuurin muodostumista. (Ahonen 2017 15–17.)

Vasun perusteiden uudistuksen taustalla on varhaiskasvatuksen korostaminen osana suomalaista koulutusjärjestelmää. Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen on kuvannut varhaiskasvatuksen saaneen ensimmäistä kertaa omat opetussuunnitelmansa. Grahn-Laasonen painottaa varhaiskasvatukseen osallistumisen merkitystä lapsen kasvun ja oppimisen kehitysvaiheessa. Varhaiskasvatusta järjestettäessä toiminnan on oltava suunnitelmallista, ammattimaista ja tavoitteellista. Tämän toteuttamiseksi luotiin vasun perusteet 2016. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

3.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslain (36/1973, 9 a §) mukaisesti varhaiskasvatuspalveluiden tuottajan on laadittava paikallinen vasu. Palvelujen tuottajalla tarkoitetaan kuntaa tai muuta palveluntuottajaa. Paikallinen vasu luo edellytykset varhaiskasvatuksen järjestämisestä paikallisesti. Se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatustyötä. (Ahonen 2017, 17.)

Paikallisessa vasussa tarkennetaan vasun perusteita. Siihen voidaan lisätä paikallisia pedagogisia painotuksia, mikä tekee siitä mielekkäämmän työvälineen. Myös paikallinen vasu on varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittava dokumentti, jota täytyy arvioida ja kehittää. Se laaditaan monialaisessa yhteistyössä, johon osallistuvat paikalliset opetuksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden viranomaiset. (Ahonen 2017, 18.)

Porin kaupungin vasu on luotu kaupungin varhaiskasvatukselle yhteisesti. Se kattaa niin päiväkodit, perhepäivähoidon kuin muun varhaiskasvatuksen. Kaupungin ohjeistus on, että jokainen yksikkö laatii paikalliseen vasuun perustuvan vuosittaisen toimintasuunnitelman, joka määrittää varhaiskasvatuksen toteuttamista kyseisessä yksikössä. (Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 5.) Myös luvussa 2.1 on käsitelty Porin kaupungin vasun toimintakulttuuria eli tapaa tuottaa varhaiskasvatusta.

Paikallisessa vasussa on otettava huomioon kyseisen toimintaympäristön vaatimukset ja mahdollisuudet. Toimintaympäristöt eli kunnat eroavat eri puolella Suomea niin toimintakulttuureiltaan kuin fyysisiltä ominaisuuksiltaan. Myös yksityinen palvelujen tuottaja on varhaiskasvatuksen järjestäjä ja voi laatia paikallisen vasun. (Mahkonen 2016.) Myös paikallista vasua velvoittaa säännöllinen arviointi. Porin kaupungin vasu arvioidaan Porin Sivistystoimen toimesta. Lisäksi henkilöstöltä ja huoltajilta pyydetään arviointia. (Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 5.)

Porissa laaditaan yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat, jotka pohjautuvat vasun perusteisiin. Tämä opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Koivulan päiväkodin kanssa. Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelma 2017–2018 (Porin kaupungin www-sivut 2018) erittelee käytännönläheisesti päiväkodin yhtenäisiä toimintatapoja, tarkentaa yhteisesti sovittuja käytäntöjä sekä esittelee päiväkodin toimintakulttuuria käytännön esimerkkien kautta. Koivulan päiväkodissa on esimerkiksi toimintavuoden 2017–2018 painopisteenä leikki ja liikunta.

Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelma erittelee käytäntöjä varhaiskasvatuksen aloitukseen, päiväkodin oppimisympäristöä sekä laajasti heidän toimintakulttuuria. Toimintasuunnitelma korostaa työntekijän roolia lasten kanssa: Kasvattaja työskentelee ammattitaitoisesti omalla persoonallaan yhteisesti sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Koivulan päiväkodissa arvostetaan lasten ja vanhempien osallisuutta ja heidät

otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun muun muassa päivittäisten keskusteluiden kautta. (Porin kaupungin www-sivut 2018.) Oman työkokemuksen perusteella minun on helppo todeta, että toimintasuunnitelmaa toteutetaan päivittäin päiväkodin arjessa.

3.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

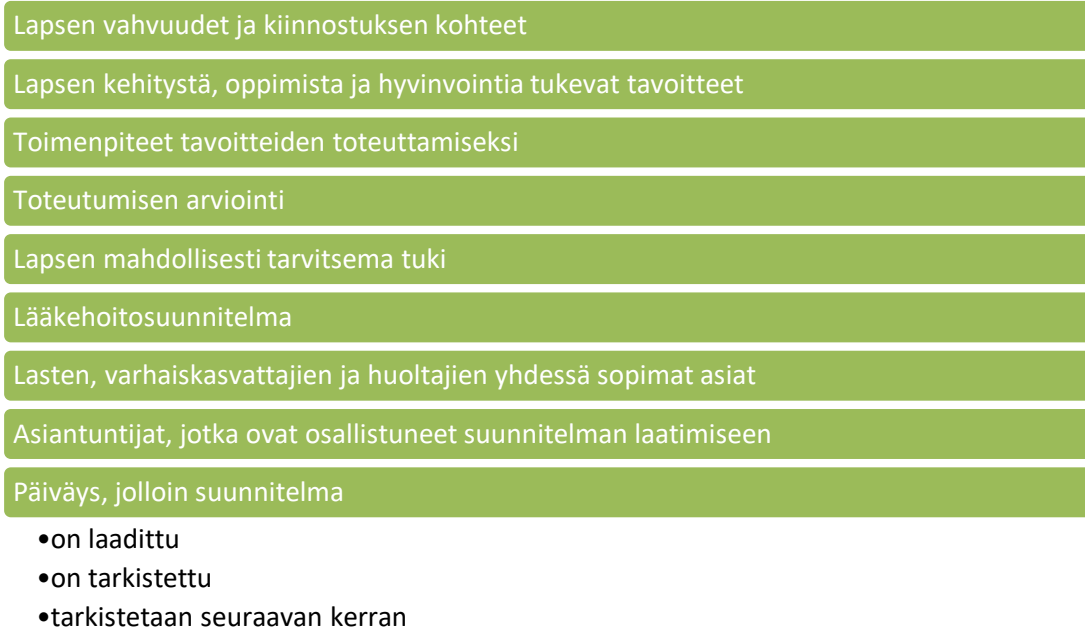
Varhaiskasvatuslain (36/1973, 7 a §) mukaan jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen vasu yhteistyössä lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa. Se laaditaan suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon turvaamiseksi. Tarvittaessa vasun laatimiseen osallistuvat lapsen kehityksen kannalta tärkeät asiantuntijat tai muut tahot. Asiantuntija voi olla esimerkiksi toimintaterapeutti. Vasun lähtökohtana on aina lapsen etu ja hänen yksilölliset tarpeensa. Se on tarkastettava vähintään kerran vuodessa ja se laaditaan aina, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10–11.) Porissa vasu laaditaan kolmen kuukauden kuluessa varhaiskasvatuksen aloittamisesta (Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 7).

Lapsen henkilökohtainen vasu laaditaan, jotta varhaiskasvatukselle voidaan asettaa tavoitteet varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi. Lapsen vasussa sovitaan lisäksi lapsen yksilöllisistä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisen keinoista. Se on suunnitelma, joka toimii tuen suunnittelun välineenä. (Opetushallitus 2017, 1.)

Luvussa 2.1 tuodaan esille huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö osana toimintakulttuuria. Aiemmin on ollut vahva käsitys siitä, että vasun laatiminen yhteistyössä huoltajien kanssa on saattanut jäädä jopa ainoaksi keinoksi toteuttaa kasvatuskumppanuutta eli yhteistyötä perheiden kanssa (Karila 2016, 41). Nykyinen vasun perusteet ei käsittele kasvatuskumppanuutta, vaan kyseisen käsitteen sijaan puhutaan vain yhteistyöstä huoltajien kanssa.

Lapsen vasun sisällöstä määrätään vasun perusteissa. (Kuva 3.) Perusteiden mukaan lastentarhanopettajan on kirjattava vasuun lapsen osaaminen, vahvuudet ja lapsen yksilölliset tarpeet. Lapsen mielenkiinnon kohteet on myös kirjattava vasuun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10.) Ahonen (2017, 24–25) painottaa lapsen

kiinnostuksen kohteiden huomioimista. Niiden kirjaaminen on äärimmäisen tärkeää, koska varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta pyritään painottamaan lapsen osallisuutta lisäämällä. Lasta luonnollisesti motivoi toimintaan osallistuminen enemmän, kun toiminnan taustalla on hänen mielenkiinnonkohteensa.

Kuva 3. Lapsen vasun tulee sisältää seuraavat asiat (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 11)

Vasussa on oltava lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisen tavoitteet ja erityisesti toimenpiteet näiden yksilöllisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Tavoitteet asetetaan varhaiskasvatuksen toiminnalle, ja niiden toteutumista on arvioitava. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 11.) Tavoitteena voi olla esimerkiksi lapsen kaveritaitojen kehittyminen. Tällöin varhaiskasvattajien pitää pedagogisesti suunnitella lapsiryhmän toiminta niin, että se käsittelee kaveritaitoja. Kaveritaitojen teeman pitää olla osana lapsiryhmän toiminnan kokonaisuutta, vaikka se olisi vain yhdelle lapselle asetettu tavoite. Kirjaamalla nämä pedagogiset tavoitteet ja toimenpiteet arvioidaan yksittäisen lapsen sijaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja varhaiskasvattajien toimintaa (Ahonen 2017, 23).

Vasuun kirjataan lapsen tuen tarpeet. Jos lapsi tarvitsee tukea päiväkodissa, vasuun merkitään lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen kuuluvat vastuut sekä työnjako. Vasussa on eriteltävä tukitoimenpiteet, niiden toteuttamistapa sekä arviointi. Vasussa on

oltava lapsen mahdollinen lääkehoitosuunnitelma, jos lapsella on jokin varhaiskasvatuksen aikana lääkehoitoa vaativa pitkäaikainen sairaus (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10–11, 52.)

Lapsen huoltajien kanssa käydään varhaiskasvatuskeskustelu, jossa vasu laaditaan, ja jossa lapsi voi olla myös paikalla. Keskustelun aikana sovitut asiat kirjataan vasuun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10–11.) Vasua laadittaessa lastentarhanopettaja ja huoltajat keskustelevat yhdessä lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon asioista. Tärkeää on löytää yhteinen näkemys, jonka mukaan varhaiskasvatusta päiväkodissa annetaan. On kuitenkin mahdollista, että näkemysten välillä on erimielisyyksiä, koska pelkästään ympäristöinä päiväkotia ja kotia ovat erilaisia. Ristiriitatilanteissa on muistettava, että vasu laaditaan lapsen edun mukaisesti, ja huoltajilla on oikeus olla osallisina laatimassa varhaiskasvatuksen toimintaa. Näkemuserot voivat olla positiivisia haasteita, joihin tarttumalla voidaan rakentaa eheä kokonaisuus varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. (Ahonen 2017, 25.)

Lapsen vasua on vasun perusteiden mukaan arvioitava aktiivisesti, minkä on myös sisällyttävä siihen. Vasu on vähintään kerran vuodessa tarkistettava. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 11.) Arvioimisella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen toiminnan, tavoitteiden ajankohtaisuuden sekä pedagogiikan toteutumisen arviointia. Opetushallituksen (2017, 1) laatiman lapsen vasun ohjeistuksen mukaan lastentarhanopettaja vastaa vasuprosessin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista yhteistyössä muun henkilöstön kanssa monipuolisen näkökulman saavuttamiseksi.

4 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Opinnäytetyön tausta sekä teoreettinen viitekehys

Olen nuori aikuinen, joka on opiskellut kolmen vuoden ajan sosionomiksi (AMK) valitun pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen opintoja. Lisäksi opinnäytetyöni sijoittuu varhaiskasvatukseen. Koulutukseni viimeisen harjoittelun aikana sain mahdollisuuden työllistyä varhaiskasvatuksen työkentälle keväällä 2017. Talvella 2018 sain

lastentarhanopettajan pitkäaikaisen sijaisuuden integroidusta erityisryhmästä Porin kaupungin päiväkodissa.

Lähtökohtani opinnäytetyön aiheeseen ”varhaiskasvatussuunnitelman merkitys lastentarhanopettajan työssä” ovat mielestäni hyvät. Olen nähnyt lastentarhanopettajan konkreettisen työkentän ja itsekin noudattanut vasua työssäni. Olen saanut työkokemusta niin julkisen kuin yksityisen päiväkodin toiminnasta. Olen suorittanut harjoitteluni ja ollut töissä kuvataiteellisesti sekä liikunnallisesti painottuvissa päiväkodeissa. Koen, että olen jo nyt ansainnut erittäin arvokasta työkokemusta lastentarhanopettajan työstä. Näiden kokemusten pohjalta pystyn arvioimaan ja pohtimaan opinnäytetyötäni monipuolisesti.

Kuva 4. Opinnäytetyön viitekehys

Opinnäytetyötäni tarkastellaan lastentarhanopettajan näkökulmasta, mikä toimii opinnäytetyön viitekehysenä. (Kuva 4). Vasujen laatiminen on varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajan vastuulla, joten opinnäytetyö keskittyy lastentarhanopettajien kokemuksiin vasun merkityksellisyydestä.

4.2 Opinnäytetyön työelämäyhteys

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Koivulan päiväkodin kanssa. Haastattelen neljää lastentarhanopettaja, joilla on erilaiset koulutustaustat. Otokseen sisältyy sosionomi AMK, sosionomi YAMK, lastentarhanopettaja (lastentarhanopettajaopistoasteen koulutus) ja kasvatustieteiden kandidaatti, joka on lisäkouluttautunut varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi. Lastentarhanopettajat työskentelevät eri lapsiryhmissä.

Opinnäytetyöstäni hyötyvät päiväkotit, johon tutkimus tehdään, sekä muut Porin kaupungin päiväkodit. Tutkimus tuottaa tietoa lastentarhanopettajien käsityksistä vasun merkityksestä. Niin lastentarhanopettajat kuin muu päiväkodin henkilöstö voivat reflektoida omia ajatuksiaan tutkimustuloksiin.

Koska vasu on päiväkodin henkilöstöä oikeudellisesti velvoittava dokumentti, opinnäytetyöni aiheineen on erittäin työelämäläheinen. Kannan opinnäytetyöni antia läpi lastentarhanopettajan urani. Ajattelen, että tällaiselle tutkimukselle on tarvetta, koska näkemykset ja mielipiteet uudistetusta vasun perusteita vaihtelevat niin yhden päiväkodin kuin kaikkien kunnan päiväkotien sisällä. Porin kaupungin vasu on laadittu vasun perusteiden (2016) pohjalta vuonna 2017. Se otettiin päiväkodeissa käyttöön elokuussa 2017 toimintakauden 2017–2018 alkaessa. Uuden vasun myötä on herännyt paljon erilaisia ajatuksia työntekijöiden keskuudessa. Työntekijät ovat ottaneet uuden vasun haltuunsa. Kauden 2017–2018 loppuessa on mielestäni hyvä aika selvittää yleisiä ajatuksia vasusta sekä jakaa niitä muille. Opinnäytetyön tulokset ovat myös hyvää palaverimateriaalia. Parhaassa tapauksessa opinnäytetyöni tuottaa uutta tietoa, näkökulmia tai oivalluksen kokemuksia lukijalle.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö tehdään laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyy erittäin olennaisesti teoria. Kvalitatiivisesti tehdyssä opinnäytetyössä teoriolla on kaksi merkitystä: teoria on sekä keino että päämäärä

tutkimuksen teossa. Tämän lisäksi teoriaa tarvitaan aineiston analysoinnissa. (Eskola & Suoranta 2005, 80–83.)

Tutkin lastentarhanopettajien mielipiteitä ja kokemuksia siitä, miten vasu on osa heidän työtään. Tutkimukseeni liittyy oletamus, että vasu on jokaisen lastentarhanopettajan tärkein työväline. Eskola ja Suoranta (2005, 83) kertovat teoksessaan teorian merkityksestä laadullisessa tutkimuksessa. Kun tutkimusaineisto on kerätty, pystytään teorian avulla raportoimaan aineistoa induktiivisesti niin, että teoria ja empiria ovat dialogisessa vuoropuhelussa keskenään. Hankitun aineiston ja aiheeseen liittyvän teorian avulla tehdään johtopäätöksiä tutkimusongelmista.

5.1 Matkalla opinnäytetyöhön

Opinnäytetyön aloittaminen ei ollut helppo prosessi. Kuten Kananen (2017, 28–29) oppaassaan kuvaa, opinnäytetyön kirjoittamisen aloittaminen on opinnäytetyön tärkein vaihe. Tämän jälkeen “kirjoittajan kultaisia ohjeita” ovat: Kirjoittaa, kirjoittaa lisää sekä kirjoittaa. Kananen kertoo myös motivaatiosta, joka on opinnäytetyön prosessin kannalta erityisen tärkeä tekijä. Omalla kohdallani motivaatiota opinnäytetyön aloittamiseen sai hakea melko pitkään. Sosiaali-alan muiden opintojaksojen suoritusten ja harjoitteluiden jälkeen työllistyin varhaiskasvatuksen kentälle päiväkotiin kesällä 2017, mikä vei kaiken aikani.

Työ päiväkodissa on ollut erittäin mielekästä, ja kevään 2018 kuluessa motivaatio opinnäytetyötä kohtaan kuitenkin kasvoi. Maaliskuun ja huhtikuun aikana tein opinnäytetyösuunnitelman, jonka teoriaan panostin erittäin paljon. Suunnitelmasta oli helppo jatkaa opinnäytetyöhön.

5.2 Teemahaastattelu

Lastentarhanopettajat valittiin tutkimuskohteiksi alustavan kyselyn avulla. Kysely lähetettiin kaikille Koivulan päiväkodin lastentarhanopettajille sähköpostin välityksellä ja kyselyssä tiedusteltiin työntekijöiden halukkuutta osallistua opinnäytetyön tutkimukseen. Halukkaita osallistujia tavoitettiin neljä, jotka kaikki valittiin haastatteluun.

Alustavassa kyselyssä (LIITE 1) noudatin Eskolan ja Vastamäen (2007, 26–27) ohjeita haastatteluun motivoimisesta. Painotin, että haluan kuulla ”juuri sinun” mielipiteesi, ja osallistumalla haastatteluun osallistuu tutkimukseen. Eskola ja Vastamäki kuvaavat, että haastateltavaa voidaan ajatella motivoivan kolme tekijää. Haastateltavalle on tärkeää saada kertoa oma mielipiteensä. Hän haluaa jakaa omia kokemuksiaan, mikä voi johtua esimerkiksi halusta auttaa muita tai eräänlaisesta halusta tuoda omaa itseä esiin. Lisäksi haastateltavaa voi motivoida haastatteluun osallistumisessa aiempi hyvä kokemus tieteellisestä tutkimukseen osallistumisesta.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto hankitaan kvalitatiivisesti haastattelun keinoin. Haastattelut tapahtuvat parihaastatteluna henkilökohtaisesti kasvokkain minun ja haastateltavan lastentarhanopettajan kesken. Haastatteluihin varataan enintään 30 minuuttia, ja ne äänitetään analysointia varten. Ennen haastattelun tekoa valmistaudutaan riittävien välinein ja ennakoiden tulevia tilanteita: kysytään lupa äänitykselle, luodaan luotettava ilmapiiri, varaudutaan sekä niukka- että suurisanaisiin vastaajiin sekä varataan luonnollinen oppimisympäristö haastattelua varten (Eskola & Suoranta 2005, 89–90). Haastattelu tapahtuu haastateltavan ja minun työpaikalla Koivulan päiväkodissa. Pyrin saamaan haastattelupaikan päiväkodissa varattua niin, että haastattelun aikana vältetään ulkoisilta ärsykkeiltä, kuten lasten ääniltä tai ohikulkijoilta. Eskola ja Vastamäki (2007, 28–29) kirjoittavat, että onnistuneeseen haastatteluun vaikuttaa haastateltavan suhde haastattelupaikkaan: Tutussa ja rauhallisessa ympäristössä ehkäistään haastattelutilanteen jännittävää ilmapiiriä.

Aluksi suunnittelin hankkia aineiston puolistrukturoidun haastattelun keinoin. Alasutarin (2012, 63) mukaan, tämäntyyppiseen tutkimukseen (minkä merkityksen lastentarhanopettajat antavat tutkimusongelmalle) ei voi saada vastausta strukturoidun haastatteluaineiston analyysin keinoin. Otos ei ole tarpeeksi edustava, vaikka haastattelukysymys olisi kaikille haastatelluille sama. Tästä syystä haastattelu toteutetaan teema-haastattelun keinoin, jolloin haastattelussa on mahdollisuus keskustelussa syntyville lisäkysymyksille. Teemahaastattelu muodostuu etukäteen määrätystä teema-alueesta, jota ohjaa teemahaastattelurunko (LIITE 3) haastateltavasta aiheesta. Runko muodostuu käsitteistä, jotka ovat operationalisoimalla eli ”käsitteellistämällä” saatu tutkimusongelmalle olennaiseen muotoon. Operationalisoimalla sekä haastateltava että haastattelija ymmärtävät käytettävää kieltä. (Eskola & Suoranta 2005, 77–79, 86.)

Haastattelun kysymysten teemat päätetään ennen haastattelua. Etukäteen laaditaan muutama kysymys, jotka pohjautuvat opinnäytetyön viitekehukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.) Teemahaastattelurunko (LIITE 3) lähetetään etukäteen saatekirjeen (LIITE 2) kanssa haastateltaville. Näin haastateltavilla lastentarhanopettajilla on aikaa perehtyä ennakkoon haastattelukysymyksiin. Ennakoinnin avulla haastattelu ei jännitä kumpaakaan osapuolta ja kysymysten herättämät ajatukset ovat ehtineet muotoutua haastateltavan mielessä. Haastateltava on pohtinut jo huomaamattaankin aiheita.

Teemahaastattelun tueksi laadin itselleni lisäksi tukilistan. Tukilistani pohjautuu Kananen (2017) ohjeisiin teemahaastattelun etenemisestä. Kananen (2017, 102–105) kirjoittaa asioista, jotka vaikuttavat haastattelun kulkuun. Erityisesti kysymystenasetteluun on kiinnitettävä huomioita haastatteluja suunniteltaessa. On tärkeää, että haastateltavalta kysytään hänen omia kokemuksiaan. Yleispätevät kysymykset eivät motivoi haastateltavaa. Haastattelun aikana on varmistettava, että haastattelijalla on ymmärtänyt niin metaforat kuin asiat oikein. On sopivaa esittää tarkentava kysymys kuvakielellisistä vastauksista. Haastattelun kuluessa on vältettävä haastattelijan kannanottoa, jotta haastattelu etenisi mahdollisimman neutraalisti. Tärkeintä haastattelussa on kuitenkin haastateltavan nöyrä kuunteleminen.

Haastattelemalla saatu aineisto ei kuitenkaan ole suora tutkimustulos, vaan saatujen vastauksien perusteella osoitetaan teoreettisesti argumentoimalla tutkimustulosten oikeellisuus. Argumentointiin käytetään alan kirjallisuutta sekä laadullisen tutkimuksen tietoperustaa. (Alasuutari 2012, 61–62.)

5.3 Sisällönanalyysi

Haastatteluiden jälkeen äänitetty materiaali litteroidaan, joka tarkoittaa esimerkiksi äänitteen muuttamista tekstimuotoon. Puhe kirjoitetaan siis puhtaaksi. Ennen aineiston varsinaista analysointia on litteroitu materiaali luettava perusteellisesti. (Kananen 2015, 160–163).

Tutkimuksen aineiston analysointiin käytetään teemoittelua. Teemoittelun eli tematisoinnin riskinä on sitaattikokoelma tutkimusraportissa, mitä tässä opinnäytetyössä vältetään (Eskola & Suoranta 2005, 179). Teemoittelu tapahtuu pilkkomalla haastattelu-vastaukset eri ryhmiin, joita verrataan eri haastattelujen kesken. Alustavan ryhmittelyn jälkeen etsitään varsinaisia teemoja. Analysoitua materiaalia voi olla syytä tiivistää edelleen. Aineiston tiivistämisen prosessi etenee sisällönanalyysin keinoin aineiston redusoinnilla eli pelkistämällä, klusteroinnilla eli ryhmittelyllä ja lopuksi abstrahoinnilla eli olennaisen tiedon käsitteellistämällä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107, 122–125.) Jotta aineiston teemoittelussa onnistutaan, aineiston ja teorian on oltava vuorovaikutuksessa keskenään. Tästä johtuen myös aineistoanalyysiä argumentoidaan teorian avulla. (Eskola & Suoranta 2005, 174–175.)

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksesta tekee hyvän niin tutkimuksen luotettavuus kuin eettinen kestävyys. Sen tähden on tärkeää, että opinnäytetyössä käytetään päteviä lähteitä monipuolisesti. Monipuolisuuden ansiosta argumentointi on laadukasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149.) Luotettavuuden arvioimiseen liittyy lähteiden kriittinen tarkastelu kuten Tuomi & Sarajärvi toteavat teoksessaan. Luotettavuuden tarkastelu tulee aloittaa jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, jolloin esimerkiksi lähteitä tutkitaan. Tällaista reflektiota on käytävä itse oman työn kanssa alusta alkaen. (Kananen 2015, 342–343.)

Yksi luotettavuuden kannalta huomioitava asia on, että olen käyttänyt lähteenäni myös yli 10 vuotta vanhaa lähdetä. Kyseessä on ”Johdatus laadulliseen tutkimukseen”, joka on erittäin käytetty teos kvalitatiivisissa opinnäytetöissä. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää työn eri vaiheissa käyty laaja vuoropuhelu ohjaavan opettajan ja yhteistyökumppanin kanssa. Vuoropuhelu lisää myös yhteistyön sujuvuutta.

Teoria ja tulokset muodostavat eheän kokonaisuuden, joihin teoriapohjaisesti laadittu teemahaastattelurunko vastaa sujuvasti. Tutkimuksen tavoitteisiin kiinnitettiin tutkimuksen alusta alkaen huomiota, mikä on edesauttanut sen onnistumista.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Opinnäytetyön haastattelut perustuvat opinnäytetyön aiheeseen liittyviin teemoihin. Teemoja ovat lastentarhanopettajan työ ja vasun perusteet. Vasun perusteisiin lisäksi haastattelussa vielä toimintakulttuurin, pedagogiikan ja arvioinnin teemat, sillä olen kiinnostunut erityisesti näiden merkityksestä teoriaa tutkiessani. Olen erittäin tyytyväinen valitsemiini teemoihin. Teemahaastatteluun kuuluu mahdollisuus lisäkysymyksille, mikä minun haastatteluissani johti valitsemiäni teemojen lisäksi erityisesti osallisuuden ja pienryhmätoiminnan pohtimiseen.

Haastatteluiden jälkeen aineisto oli helppo tyypitellen jakaa yhtenäisiin aiheisiin, teemoihin. Teemahaastattelu on ollut onnistunut, sillä haastatteluissa oli helposti huomattavissa yhdyskohtia. Lastentarhanopettajilla oli omanlaiset näkemyksensä aiheista, mutta haastatteluissa esiintyi myös samoja, teemahaastattelurungon ulkopuolisia aihealueita. Esimerkiksi osallisuus varhaiskasvatuksessa puhututti enemmän kuin olin osannut odottaa.

6.1 Lastentarhanopettajan työ

Opinnäytetyön merkittävin tulos oli, että kaikki lastentarhanopettajat pitivät vasun kokonaisuutta tärkeänä heidän työssään. Vasu oli jokaiselle hieman eri tavalla merkityksellinen, mutta jokainen on sisäistänyt vasun velvoittavuuden. Vasun perusteita pidettiin ohjenuorana, jonka selkeät ohjeistukset ohjaavat varhaiskasvatusta. Vasun perusteet on lastentarhanopettajille erittäin tärkeä ja hyvä asiakirja.

Tuloksissa kävi ilmi, että kyseisen päiväkodin toiminta on jo entuudestaan sisältänyt jonkin verran samoja elementtejä kuin vasun perusteet on velvoittanut. Tämän johdosta uusi vasu on ollut helppo ottaa haltuun. Yksi haastatelluista koki, että vasujen tiukan noudattamisen sijaan itse varhaiskasvatuksen toiminta lähtee koko lapsiryhmän tarpeista. Yhdelle lastentarhanopettajalle työpäivä merkitsi vasun mukaisia elementtejä paljon.

No siinä se on oikeastaan sitä meidän työtä koko päivä. Laatimista, miettimistä, suunnittelemista, toteuttamista, arviointia, katsomista, seuraamista.

Lastentarhanopettajat olivat haastatteluiden toteuttamishetkellä hyvin heterogeenisissä ryhmissä. Sekä lapsiryhmät että tiimit olivat rakenteellisesti erilaisia, joten myös tiimityöskentelyn toimintaperiaatteet vaihtelivat. Aineiston mukaan tiimin keskeisiä palaverreja pidettiin erittäin tärkeänä. Palaverreja johtavat lastentarhanopettajat. Myös lasten vasujen vastuu on lastentarhanopettajalla, ja pääosin vasujen teko on jaettu tiimin kesken. Vaikka vetovastuu oli haastatteluiden perusteella lastentarhanopettajilla, lastentarhanopettajat kokivat erittäin tärkeäksi tiimikavereiden osallistumisen ryhmän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen monipuolisen näkemyksen saamiseksi.

Kun me ollaan kaikki erilaisia niin me voidaan huomioida ihan eri asioita. Toinen voi vain tulkita sitä lasta eri tavalla kuin se toinen.

Haastatteluissa keskusteltiin lastentarhanopettajan työn suunnitteluajasta ja sen käytöstä. Toukokuussa 2018 Porissa otettiin käyttöön päivitetty työehtosopimus, jossa lastentarhanopettajan suunnitteluaikaa lisättiin viiteen tuntiin viikossa. Aineiston perusteella lastentarhanopettajat pitivät erittäin positiivisena, että suunnitteluaikaa lisättiin. Nyt toiminnan suunnitteluun pystyy panostamaan enemmän. Haastatteluissa pohdittiin kuitenkin, riittääkö nykyinenkään suunnitteluaikea tarpeeksi. Pohdinnan taustalla olivat kasvaneet ryhmäkoot ja lisääntynyt lomakkeiden täyttö ja muiden paperitöiden määrä.

Lastentarhanopettajat pohtivat haastatteluissa vasujen tekoa. Heidän mukaansa lastentarhanopettajien vastuulla ovat muun muassa lapsiryhmän mahdolliset tukea tarvitsevat lapset sekä ison lapsiryhmän vanhemmat lapset. Tiimissä kuitenkin keskustellaan ennen vanhempien kanssa käytävää vasu-keskustelua, jolloin on tärkeää saada kaikkien tiimiläisten ääni kuuluviin. Ennen vasua pohditaan lapsesta tehtyjä havaintoja ja yhden lastentarhanopettajan mukaan vasu-keskustelun runko voidaan suunnitella melko tarkkaankin etukäteen.

Lapsen vasuun lastentarhanopettajat kokivat tärkeäksi saada esiin lapsen kiinnostuksen kohteet, mielipiteet ja vahvuudet. Myös lapsen haasteet ja tuen tarpeet olivat tärkeitä kirjata. Ehdottoman tärkeäksi koettiin kokonaisvaltaiset havainnot lapsesta,

joiden avulla tiedonsiirto eri ryhmien ja päiväkotien välillä on mahdollista. Lastentarhanopettajat korostivat myös vanhempien mielipiteen ja osallisuuden tuomista vasuun. Yksi lastentarhanopettajista kuvasi vasun sisällön tärkeyttä seuraavasti.

Pääasia, että siellä nähdään ja sinne tulee semmoiset asiat esiin, just ne vahvuudet, ja sit ne haasteet, jos niitä on. Ja sit ne keinot ja menetelmät. Ja sit et lasta on niinko kuultu, ja vanhempia on kuultu.

Koska vasun perusteiden uusimisen myötä myös lapsen vasussa käytetty lomake on uudistettu, syntyi myös siitä pohdintaa. Lomake koettiin jopa haastavana, koska käytännöt sen kirjaamiseen ovat nyt erilaisia. Suurin osa lastentarhanopettajista pitivät vasulomaketta myös loogisena sen keskittyessä varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteisiin. Eräs haastatelluista sanoitti ajattelutapaansa niin, että varhaiskasvatus on aina ollut tavoitteellista. Ei siis ole ollut haastavaa kirjata tavoitteita nyt tarkemmin lapsen vasuun. Lapsen vasuista on hänen mukaansa ollut hyvänä keinona kirjata tavoitteet yhteisesti ja tuoda ne siten koko tiimin tietoon. Tärkeää on, että koko tiimi sitoutuu toteuttamaan näitä tavoitteita.

6.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Vaikka lastentarhanopettajat pitivät vasun perusteita erittäin tärkeänä heidän työnsä kannalta, heidän mukaan he olisivat tarvinneet enemmän koulutusta ja perehdytystä aiheeseen. Toimintakauden alussa päiväkodin työntekijät olivat yhdessä pohtineet vasun perusteita, mutta itse vasun perusteiden opiskelu oli jäänyt itsenäiseksi tehtäväksi. Vasun perusteiden noudattamista helpotti kuitenkin edelläkin mainittu samojen elementtien sisältyminen aiempaan toimintaan.

6.2.1 Toimintakulttuuri

Haastatteluissa kävi ilmi, että lastentarhanopettajat ajattelivat toimintakulttuurista hyvin eri tavalla. Yhdelle heräsi toimintakulttuurista hyvinkin laaja ajatus, toinen pohti päiväkodin perinteitä, kolmas ajatteli lasten toimintakulttuuria leikin muodossa ja neljäs pohti pienryhmätoimintaa. Päiväkodin toimintakulttuuria pidettiin kuitenkin yhden lastentarhanopettajan mukaan rikkautena, jossa osaavat ihmiset tekevät hyvin eri

tavoilla tätä työtä. Hän kuvasi, että tässä työssä ei ole välttämättä yhtä ainoaa oikeaa tapaa, vaan lopputulos on tärkein.

Pääasia että punainen lanka säilyy siellä ja ne sisällöt tulevat toteutetuksi. Ja lapset saa sitä mitä ne tarvii.

Toimintakulttuurin kannalta pidettiin tärkeänä erilaisista työtavoista huolimatta tiimin keskeistä hyvää ryhmädynamiikkaa. Lastentarhanopettajat kokivat, että samanhenkinessä tiimissä toimintakulttuurin toteuttaminen on mielekästä. Yksi haastatelluista pohti myös, että eri tavalla ajatteleva työpari saa pohtimaan omia työtapojaan positiivisessa merkityksessä.

6.2.2 Toimintakulttuurin muutos

Opinnäytetyön teemahaastatteluisissa kysyttiin jokaiselta haastateltavalta, miten lastentarhanopettajan työ on muuttunut vasun perusteiden uudistamisen myötä. Haastateltavat kertoivat lasten vasujen painopisteiden muutosten lisäksi toimintakulttuurin muutoksesta. Joillekin toimintakulttuurin muutos on ollut henkilökohtaisella tasolla suuri, mutta toiset kokivat, että perustyö ei ole muuttunut mitenkään. He, joilla muutosta ei ole juuri tapahtunut, korostivat omaa toimintakulttuuriaan tehdä työtään. Se on elänyt ja muuttunut jatkuvasti oman ammatti-identiteetin kehittyessä ja mukautunut työelämän tarpeisiin.

Päiväkodin toimintakulttuuri on haastatteluiden mukaan ollut ennen yksiviivaisempaa. Nykyään se on hyvin monipuolista sisältäen yhden päivän aikana monipuolista toimintaa vasun perusteiden oppimisen alueet huomioiden. Uskontokasvatuksen koettiin muuttuneen eniten. Kehitettävää koettiin olevan, mutta pääosin nykyinen toimintamalli koettiin toimivaksi. Varhaiskasvatuksen moninaisuus voi tuoda myös haasteita lastentarhanopettajille.

Vähän niinko semmost palapeliä jotenki kokois ja rakentais koko ajan.

6.2.3 Pedagogiikka

Pedagogiikan kuvattiin olevan muun muassa sitä, miten lasta kasvatetaan ja opastetaan. Siihen ajateltiin kuuluvan kokonaisvaltainen toiminta lapsen vahvuuksia priorisoiden. Lastentarhanopettajan tehtävänä on löytää lasta havainnoiden ja lapsen mielihiteitä kuunnellen keinot toteuttaa pedagogiikkaa lapsiryhmässään. Yksi lastentarhanopettajista kuvasi varhaiskasvatuksen olevan lasten, työntekijöiden ja vasun muodostama symbioosi, jossa pedagoginen toiminta toteutuu, kun aikuinen ja lapsi ovat keskenään vuorovaikutuksessa yhteisessä toiminnassa lapsia osallistaen. Symbioosin kannalta tärkeää oli pienessä ryhmässä ja lapsen ehdoilla, mutta aikuisen vastuulla, toimiminen.

Lastentarhanopettajan on tärkeää tuntea oman lapsiryhmänsä lapset. Pedagogista toimintaa suunnitellaan sen pohjalta, mihin lasten lähtökohdat riittävät. Kaksi lastentarhanopettajaa kertoivat esimerkin omasta tuokiostaan lasten kanssa. Jos lapsilla on esimerkiksi levottomuutta tai toiminnan ohjauksen haasteita, on pystyttävä muuttamaan omaa sekä suunniteltua toimintaa niin, että tuokio ei esimerkiksi kestäkään suunniteltua aikaa.

Kysyin haastatteluissa pedagogisen dokumentoinnin merkityksestä lastentarhanopettajien työssä. Sen kuvattiin olevan keskeinen työkeino, johon liittyy koko ajan arviointia ja havainnointia. Dokumentointia tapahtuu muun muassa tiimipalavereissa, jolloin keskustellaan lapsiryhmästä. Myös lapsikohtaisen kirjallisen pedagogisen havainnoinnin merkitys korostui. Pedagogista dokumentointia pidettiin erittäin tärkeänä, koska sen avulla lastentarhanopettaja pysyy isonkin lapsiryhmän asioissa perillä.

6.2.4 Osallisuus ja pienryhmätoiminta

Koska osallisuus ja pienryhmätoiminta nousivat esiin haastatteluissa jokaisen lastentarhanopettajan omasta aloitteesta, koin tärkeäksi käsitellä myös niitä vasun perusteiden teemassa. Uuden vasun perusteiden myötä osallisuutta on ollut lisättävä päiväkotien toiminnassa. Koivulan päiväkodissa tämä on tapahtunut muun muassa pienryhmätoiminnan kautta.

Lastentarhanopettajilla oli yhtenäinen käsitys osallisuudesta. Lasten osallisuutta on lisätty toiminnassa esimerkiksi suunnittelun kautta. Lapsia on otettu mukaan toiminnan suunnitteluun niin alle 3-vuotiaiden ryhmässä kuin esiopetusryhmässä. Yksi haastatelluista kuitenkin koki isompien osallisuuden toteuttamisen olevan helpompaa, jolloin voidaan esimerkiksi haastatella lapsia. Pienten osallistaminen vaatii kekseliäisyyttä ja runsasta havainnointia. Lapsen osallisuus on otettu huomioon entistä enemmän, mutta ei niin runsaasti kuin oli tavoitteena. Lastentarhanopettajat ottivat myös vanhempien osallisuuden lisäämisen esiin haastatteluissa. Esimerkiksi vanhempainillassa on keski-tytty osallistavaan toimintaan.

Vasun perusteisiin ei ole kirjattu pienryhmäpedagogiikasta, mutta lastentarhanopettajat kokivat pienryhmissä toimimisen edistävän vasun perusteiden noudattamista. Pienryhmissä lapsen havainnointi on laadukkaampaa, kun koko ryhmän sijaan keskitytään vain pieneen osaan lapsista. Heidän mukaansa niin pystytään tukemaan lasta parhaiten. Pienryhmissä toimimalla pystytään paremmin antamaan lapselle mahdollisuus toimia itsenäisesti, kun aikaa ja aikuisen huomiota on enemmän. Lastentarhanopettajien on helpompi luoda oppimistilanteita pienryhmätoiminnan avulla. Yksi haastatelluista käytti pienryhmätoimintaa päivittäisesti ryhmässään ja korosti sen merkitystä lasten kanssa toimiessa.

Ihan ehdoton hyvän ja laadukkaan pedagogiikan niinku kulmakivi.

Toivoisin että siellä olisi paljon just sitä pienryhmätoimintaa, jolloin ne lapset tulisi niinko tutuimmaksi.

Haastatteluissa tuli ilmi, että pienryhmätoiminta voi olla myös haastava työtapa ja sitä voidaan käyttää vakiintuneesti tai vaihtelevasti. Siinä pitää pystyä joustamaan ja muuttamaan suunnitelmia. Syynä voi olla esimerkiksi lasten hoitoaikojen muutos. Lastentarhanopettajat kokivat, että pienryhmien ei kannata olla pysyviä. Heidän mukaan on sekä lapsen että työntekijän etu toimia monipuolisesti jokaisen lapsen kanssa, jotta luotettava ja turvallinen hoitosuhde muodostuu.

6.2.5 Arviointi

Lastentarhanopettajien haastatteluissa selvisi, että arviointia on päiväkodissa todella paljon ja vasuja on arvioitu aina. Tiimipalavereissa arvioidaan niin lapsiryhmän, tiimin kuin työntekijöiden toimintaa. Tärkeää on yhdessä pohtia arjen haasteita sekä erityisesti positiivisia kokemuksia. Haasteena tiimipalavereissa tapahtuvassa arvioinnissa on, että aikaa on rajallisesti suhteessa muuhun tiimipalavereissa käytävään asiaan.

Tiimipalavereissa tapahtuvan arvioinnin lisäksi arviointia tapahtuu lastentarhanopettajien mukaan kehityskeskusteluissa ja itsearviointina. Näiden kaikkien arviointien taustalla koettiin olevan vasun perusteiden velvoittavuus. Lastentarhanopettajien pohdinnassa korostui erityisesti oman toiminnan arviointi. He pohtivat usein omia käytäntöjään siitä, onko toiminut oikein tai miten omia toimintatapoja voisi kehittää. Yksi lastentarhanopettajista kertoi refleктоivansa itseään jatkuvasti.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusongelmani oli selvittää varhaiskasvatussuunnitelman merkitys lastentarhanopettajien työssä. Opinnäytetyön haastatteluissa kysyin lastentarhanopettajilta suoraan, minkä merkityksen he antavat vasulle. Tämän lisäksi tietoa kerättiin haastattelun aikana syntyneiden muiden haastattelukysymysten kautta. Ennen opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten kirjoittamista haastattelut analysoitiin perusteellisesti ja analyysi luettiin moneen otteeseen läpi.

Lastentarhanopettajien haastatteluiden tulokset ja opinnäytetyön teoria ovat hyvässä vuorovaikutuksessa keskenään, mikä oli tavoitteeni. Vasun merkitys on hyvin subjektiivinen käsitys, joten on luonnollista, että se vaihtelee. Tässä opinnäytetyössä tulos oli, että kaikki haastateltavat kokivat vasun tärkeäksi työvälineeksi. Se, miten he noudattavat ja toteuttavat vasua, on yksilöllistä. Esimerkiksi heidän painopisteet vaihtelivat osallisuudesta dokumentointiin. Vasun perusteiden uusimisen myötä lastentarhanopettajien kokemus vasun merkityksestä on muuttunut aiemmasta muun muassa vasun

velvoittavuuden takia. Uskon, että muutosta tapahtuu vielä jonkun aikaa, koska merkityksellisyys koetaan yksilöllisesti oman ammatillisuuden mukaan.

Vasun perusteiden velvoittavuuden kannalta on erittäin tärkeää, että myös vasua toteuttavat lastentarhanopettajat pitävät sitä merkittävänä asiakirjana. Tuloksissa oli havaittavissa Ahosenkin (2017, 62) erittelemiä perinteisiä rooleja aikuislähtöisestä varhaiskasvatuksesta. Lastentarhanopettajat vaikuttivat kuitenkin tiedostavan aikuisen roolin lapsen osallisuuden tukemisessa ja sen lisäämisessä, joten näitä Ahosen mainitsemia perinteitä on pikku hiljaa pyritty murtamaan.

Uusi vasun perusteet oli lastentarhanopettajien kokemuksen mukaan kohtalaisen hyvin hallussa. Haltuun ottamista on edistänyt erityisesti päiväkodin aiempi toimintakulttuuri, jossa vasun teemoja on jo entuudestaan ollut. Kuten luvussa 6.2.1 on todettu, toimintakulttuuri koettiin melko yksilöllisesti. Lastentarhanopettajien erilaiset ajatukset toimintakulttuurista rikastuttavat varhaiskasvatusta. Lastentarhanopettajat olivat kokeneet oman päiväkotinsa toimintakulttuurin mielekkääksi ja sitä on ollut helppo toteuttaa. He arvostivat paljon oman toimintakulttuurinsa toteuttamisen mahdollisuutta. Eräs lastentarhanopettaja kuvasi oman toimintakulttuurinsa toteuttamisen vapautta osuvasti.

Se on samalla luottamuksen osoitus sille tiimille, että sä saat tehdä sitä työtä siellä ryhmässä sillä tavalla kuin koet parhaaksi. Koska ei tätä työtä välttämättä, ei tässä ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa.

Opinnäytetyön teoriassa käsiteltävä pedagogiikka on linjassa opinnäytetyön tuloksien kanssa. Tuloksissa ilmeni, että pedagogiikkaa on helpompi toteuttaa, kun lastentarhanopettaja tuntee lapsiryhmänsä lapset. Lapsiryhmän ryhmäytymisellä toimintakauden alussa on siis erittäin tärkeä vaikutus tämän kannalta. Pedagogiikan teemassa toistui myös Ahosen (2017, 134) kuvaama hetkessä eläminen. Varhaiskasvatuksen toiminnassa vaaditaan työntekijöiltä joustavuutta. Lasten osallisuutta ehkäisee esimerkiksi tuokioiden liian täyteen suunnitteleminen. Myös lastentarhanopettajat pohtivat opinnäytetyön haastatteluisissa tuokioiden järjestämistä lasten osallisuutta tukien.

Pienryhmätoiminnan merkitys korostui erityisesti lastentarhanopettajien haastatteluisissa. Jokaisessa haastattelussa esiintyi pienryhmissä toimiminen vähintään jollain

tasolla. Joillekin pienryhmätoiminta oli läheisemmin hallussa kuin toisille. Opinnäytetyön teoriassa käsiteltiin pienryhmätoiminnan positiivisia vaikutuksia ja sama toistui opinnäytetyön tuloksissa. Lastentarhanopettajille oli tärkeää saada muodostaa turvallinen suhde lapsiin pienessä ryhmässä, jolloin lasten havainnointi on yksityiskohtaisempaa. Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelmaan on kirjattu tavoitteet lasten jakamisesta pienryhmiin lasta kuunnellen (Porin kaupungin www-sivut 2018).

Yksi lastentarhanopettajista kuvasi varhaiskasvatusta eräänlaisena symbioosina. Ahonenkin (2017, 62) kirjoittaa vasun perusteiden oppivan yhteisön teemasta. Varhaiskasvatuksessa tavoitellaan oppivaa yhteisöä, jossa pedagogiikkaa toteutetaan lapsia osallistaen ja oppimisympäristöä rikastuttaen. Työntekijän rooli on yhdessä lapsen kanssa toteuttaa toimintakulttuuria ja luopua vanhasta aikuislähtöisestä roolistaan.

Toimintakulttuurin ja vasun muutos koettiin henkilökohtaisesti erilaisin tavoin. Tulosten mukaan toimintakulttuuri ei ollut juurikaan muuttunut aiemmasta, mutta silti vasun toteuttaminen koettiin erilaisena. Voidaan siis päätellä, että toimintakulttuuri on otettu haltuun kuin huomaamatta. Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelmassa (Porin kaupungin www-sivut 2018) toimintakulttuurin yksi kohta on turvallisen, viihtyisän ja hyväksyvän ilmapiirin luominen. Tulosten mukaan muun muassa tähän lastentarhanopettajat ovat omalla toiminnallaan panostaneet.

Opinnäytetyön tulokset varhaiskasvatuksen arvioinnista ovat merkittäviä. Yksi lastentarhanopettajista pohti omaa säännöllistä reflektointiaan. Myös muut lastentarhanopettajat arvioivat erityisen paljon omaa toimintaansa lastentarhanopettajana. Lienee erittäin tärkeää, että jokaisen koulutus antaa lähtökohdat oman työn arvioinnille, jotta työssä voidaan kehittyä. Myös Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelma (Porin kaupungin www-sivut 2018) määrää kasvattajia ylläpitämään omaa ammattitaitoaan sekä arvioimaan omaa toimintaa säännöllisesti.

8 POHDINTA

Opinnäytetyö on ollut merkittävä ammatillinen kokemus. Vaikka työ on sisältänyt jonkin verran haasteita lähinnä omassa toiminnassani, on työn tekeminen ollut mielekästä. Se on jopa tempaissut mukaansa. Vaikeinta on ollut toiminnan aloittaminen: Opinnäytetyön kirjoittamisen aloittaminen, haastattelun aloittaminen, lähdemateriaalin lukemisen aloittaminen. Mielekkäintä opinnäytetyössä on kuitenkin ollut itse kirjoittaminen sekä haastatteluiden analysointi, mistä yllätyin positiivisesti.

Opinnäytetyö on antanut minulle erittäin hyvät eväät vasun toteuttamiseen tulevaisuudessa. Opinnäytetyön ansiosta olen perehtynyt vasun perusteisiin itsenäisesti erittäin perusteellisesti. Myös Porin kaupungin vasua tutkimalla olen pystynyt hahmottamaan, mistä tietyt toimintatavat päiväkodissa ovat johtuneet. Eräänlainen syy-seuraussuhde on ollut havaittavissa.

Antoisinta tässä opinnäytetyössä on ehdottomasti ollut lastentarhanopettajien haastattelut. Heitä haastatteleamalla olen saanut myös pohtia omia toimintamallejani. Kaksi lastentarhanopettajaa pohtivat oman toimintakulttuurinsa muodostumista pikku hiljaa oman uransa varrella. Koska olen jo tehnyt lastentarhanopettajana töitä, olen omassa toiminnassani huomannut luonnollisesti puutteita. Olen toivonut, että osaisin enemmän. Lisäksi olen miettinyt, miksi minulla ei ole yhtä paljon ideoita kuin työkaverillani, joka on lähes 20 vuotta ollut lastentarhanopettajana. On siis ollut helpottavaa kuulla, että uran ja ammatti-identiteetin kehittyessä myös tällaiset asiat monipuolistuvat.

Opinnäytetyössä on huomioitava tulosten yksilöllisyys. Olen haastatellut lastentarhanopettajia heidän henkilökohtaisen mielipiteen selvittämiseksi. Yksilölliset ajattelutavat ovat voineet olla haasteellisia tulosten tulkinnan kannalta. Tässä opinnäytetyössä tutkittavat lastentarhanopettajat olivat kuitenkin yleislinjaltaan melko samalla tasolla. Koska otos on ollut yhden päiväkodin neljä lastentarhanopettajaa, tulos voi todennäköisesti olla erilainen laajemmalla otoksella.

Olen tulkinnut opinnäytetyötä objektiivisesti niin, että olen keskittynyt vain lastentarhanopettajan tehtävään yleisesti. Oli siis erittäin positiivista opinnäytetyön kannalta, että otokseen saatiin sattumalta eri koulutuksen omaavia lastentarhanopettajia. Oma henkilökohtainen näkemykseni on, että erilaiset taustat, kokemukset, näkemykset ja koulutukset täydentävät toisiaan tällaisessa työssä. Jos kuitenkin ajattelen sosionomien (AMK) roolia varhaiskasvatuksessa, mielipiteeni on, että sosiaalialan laaja ammatillinen näkemys rikastuttaa varhaiskasvatusta. Vasun perusteet painottavat arvioinnin merkitystä varhaiskasvatuksessa, mikä on sosionomina (AMK) helppo omaksua koulutukseen sisältyvän runsaan reflektoinnin ansiosta. Sosionomilla (AMK) on myös erityistä herkkyyttä havainnoida lapsia ja toimia yhteistyössä huoltajien kanssa.

Yhteistyö Koivulan päiväkodin kanssa sujui erittäin hyvin. Yhteistyön taustalla on selkeästi ollut ammatillisesti positiiviset suhteet henkilöstön kanssa. Kyseisen päiväkodin ilmapiiri on ollut viihtyisä ja hyväksyvä, mikä on jopa rohkaissut opinnäytetyön etenemisessä.

Opinnäytetyöni avulla lastentarhanopettajat saavat mahdollisuuden jakaa omia käsityksiään vasusta ja sen merkityksestä. Opinnäytetyö jaetaan sähköisesti ja tästä tiedotetaan porilaisia päiväkoteja, jotta opinnäytetyö tavoittaa mahdollisimman monen varhaiskasvatuksen ammattilaisen. Opinnäytetyön lukija pääsee refleктоimaan omia käsityksiään vasusta. Toivon, että tutkimus herättää työpaikalla keskustelua aiheesta tuottavassa ilmapiirissä, ja että työntekijät jakavat omia ajatuksiaan. Kun työntekijät ovat tietoisia vasun odotuksista ja velvollisuuksista, varhaiskasvatuksen asiakkaat saavat parasta mahdollista varhaiskasvatusta.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, P. 2012. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino. Viitattu 19.4.2018. <https://www-ellibslibrary-com.lillukka.samk.fi/book/978-951-768-385-2>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus, 25–43.

Heikka, J., Hujala, E., Turja, L & Fonsén, E. 2016. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 55–67.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hujala, E. & Fonsén, E. 2016. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 314–329.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kangas, J. & Brotherus, A. 2017. Osallisuus ja leikki varhaiskasvatuksessa – ”Leikitäisiin ja kaikki olis onnellisia!” Teoksessa A. Toom, M. Rautiainen ja J. Tähtinen (toim.) Toiveet ja Todellisuus. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 197–223.

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus: Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 6/2016. Viitattu 6.5.2018. http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Kettukangas, T., Heikka, J. & Pitkäniemi, H. 2017. Lasten osallisuus perustoiminnoissa – varhaiskasvattajien arviointeja. Teoksessa A. Toom, M. Rautiainen ja J. Tähtinen (toim.) Toiveet ja Todellisuus. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 169–195.

Koivulan päiväkodin toimintasuunnitelma 2017–2018. 2018. Koivulan päiväkodin www-sivut. Viitattu 15.5.2018. <https://www2.pori.fi/sivistyskeskus/varhaiskasvatus/paivakodit/koivulanpaivakoti/toimintasuunnitelma.html>

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. 2005. L 29.4.2005/272 muutoksineen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ohjeistus. 2017. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 10.5.2018. https://www.oph.fi/download/186672_lapsen_varhaiskasvatussuunnitelma_mallilomakkeen_ohjeistus_1_1.pdf

Mahkonen, S. 2016. Varhaiskasvatustilanne. Keuruu: Edita Publishing Oy.

Papunetin kuvapankki. 2018. Viitattu 15.5.2018. <http://papunet.net/materiaalia/kuva-pankki/hak/puhua>

Parrila, S. & Fonsén, E. 2016. Pedagogisen johtamisen prosessi. Teoksessa S. Parrila & E. Fonsén (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Jyväskylä: PS-Kustannus, 59–90.

Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2017. Viitattu 6.5.2018. <http://www2.pori.fi/sivistyskeskus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatussuunnitelma.html>

Rintakorpi, K. 2016. Pedagoginen dokumentointi arviointimenetelmänä. Teoksessa P. Roos. (toim.) Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Pia Roos Oy, 152–157.

Sosiaalialan opetussuunnitelma 2018–2019. 2018. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.5.2018. https://samk.solenovo.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jSel/tab/tab/fet?ryhmyyp=1&amk_id=1111&lukuvuosi=2384255&valkiel=fi&koulohj_id=2300551&ryhma_id=16132461

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uudistus voimaan – pedagogiset varhaiskasvatussuunnitelman jokaiselle lapselle. 2017. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote. Viitattu 10.5.2018. http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uudistus-voimaan-tanaan-pedagogiset-varhaiskasvatussuunnitelmat-jokaiselle-lapselle

Varhaiskasvatustilanne. 1973. L 19.1.1973/36 muutoksineen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Opetushallitus

Hei!

Hyvä Koivulan päiväkodin lastentarhanopettaja,

Autathan minua osallistumalla opinnäytetyöni haastatteluun?

Opinnäytetyöni aiheena on varhaiskasvatussuunnitelma. Tutkimusongelmani käsittelee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa ja varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä lastentarhanopettajan työssä. Toteutan opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto hankitaan haastattelun keinoin.

Kuulisin mielelläni sinun kokemuksiasi uudesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä sen merkityksestä sinun työhösi! Haastattelu on luottamuksellinen, eikä haastatteluun osallistuminen vaadi sinulta kuin 15-20 minuuttia työaikaasi, sillä haastattelu tapahtuu Koivulan päiväkodissa. Haastattelu toteutetaan huhti-toukokuussa.

Kiitos yhteistyöstä!

Terveisin Riikka Ylikoski

Kerrothan pikaisesti mahdollisuudestasi osallistua haastatteluun vastaamalla tähän sähköpostiviestiin.

SAATEKIRJE

3.5.2018

Hei!

Hyvä Koivulan päiväkodin lastentarhanopettaja,

Tämä kirje liittyy opinnäytetyöhöni ”Varhaiskasvatussuunnitelman merkitys lastentarhanopettajan työssä.” Haluan ensimmäiseksi kiittää yhteistyöstä.

Opinnäytetyöni aiheena on varhaiskasvatussuunnitelma. Tutkimusongelmani käsittelee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa ja varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä lastentarhanopettajan työssä. Tutkimus toteutetaan suullisella teemahaastattelulla. Haastattelun teemat ovat kirjeen liitteessä.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista sekä luottamuksellista.

Yhteistyöterveisin Riikka Ylikoski

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Koulutus

Työkokemus

Tutkimusongelma

Varhaiskasvatussuunnitelman merkitys lastentarhanopettajan työssä

Miten lastentarhanopettajan työ on muuttunut syksyllä voimaan tulleen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä?

Haastattelun teemat

- **Lastentarhanopettajan työ**
  - Varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen
  - Suunnitteluajan käyttö
  - Tiimityöskentely
- **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet**
  - Toimintakulttuuri
    - Miten toimintakulttuuri on muuttunut?
    - Millaista yhteistyötä tehdään?
  - Pedagogiikka
    - Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys
    - Dokumentointi
    - Lapsen osallisuus
  - Toiminnan arviointi
    - Oman toiminnan
    - Ryhmän toiminnan
    - Päiväkodin toiminnan